

UDK/UDC: 929.5 (497.5 Vinodol)

929.6 (497.5 Vinodol)

Enver Ljubović

NEKOLIKO PLEMIĆKIH OBITELJI VINODOLA I NJIHOVI GRBOVI

Uvod

Danas ljudi traže korijene svoga identiteta, a grbovi su biljezi toga identiteta, pa zbog toga ovaj heraldički članak ima namjeru da afirmira heraldiku kao pomoćnu povijesnu znanost i da potakne istraživanje ovoga zaboravljenog segmenta naše povijesti. Plemstvo pripada prošlosti, ali je bez obzira na to ono odigralo značajnu ulogu u razvoju nacionalne svijesti i državnosti u Hrvata tijekom burne povijesti. U nastavku je predstavljeno nekoliko grbova plemićkih obitelji koje su tijekom povijesti živjele na prostoru Vinodola, kraće ili dulje vrijeme. Svaki plemićki grb je opisan po međunarodnim heraldičkim pravilima, navedeni su podaci o dodjeli plemstva i grba, povijesti obitelji, odnosno njezino podrijetlo, i najistaknutije ličnosti iz pojedinih plemićkih obitelji.

Povijesni pojam Vinodola za razliku od zemljopisnog bio je prostor župe Vinodol u današnje smislu mnogo širi i odnosio se na vinodolski feud, a obuhvaćao je 9 dobro utvrđenih gradova-kaštela: Drivenik, Bribir, Grižane, Novi ili Novigrad, Hreljin, Bakar, Trsat, Grobnik i Ledenice kao vrata Vinodola. Vinodol se po prvi put u povijesnim dokumentima spominje 1163. godine kao "parochia Vallis Vineariae".

Godine 1289., 11. lipnja, Ugarsko-hrvatski kralj Ladislav Kumanac potvrđuje vlast nad Vinodolom krčkim, vinodolskim i modruškim knezovima Ivanu i Leonardu. Vinodolska župa se protezala od Rijeke do Senja. Nakon poznate frankopanske diobe 1449. godine u Modrušu Vinodol se u gospodarskom i političkom pogledu raspada, a po toj diobi Martinu Frankopanu su pripali Novi Vinodolski, Bribir, Kotor, Bakar i Ledenice.

Godine 1550. povijesnom ispravom od 13. srpnja Stjepan Frankopan čija je sestra Katarina bila udana za jednog od Zrinskih knezova daje knezovima Zrinskim gradove Grobnik, Bakar i Hreljin, a kasnije i Novi Vinodolski potpada pod vlast Zrinskih.

Godine 1641. vinodolske posjede dijele braća Nikola i Petar Zrinski, a u njihovoj vlasti će Vinodol ostati sve do pogibije Zrinski i Frankopana 1671. godine.

Nakon toga Vinodol u vrijeme cara Leopolda pripada kralju. Županijom vinodolskom najprije je upravljala Ugarska, a poslije Austrijska komora koja je gospodarila uz pomoć svojih upravitelja koje je sama postavljala i koji su revnosno izvršavali svoje dužnosti.

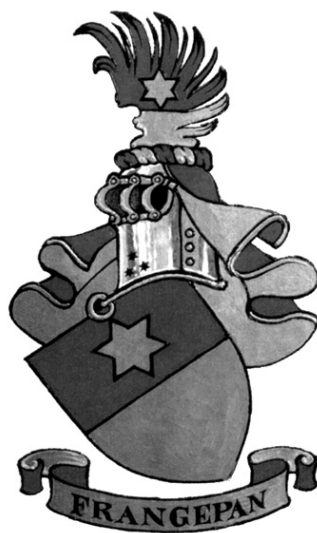
Kroz cijelu povijest Vinodola na širokom prostoru, dakako uz plemićke obitelji Frankopane i Zrinske, kao neosporne gospodare ovih prostora¹ sve do kraja 17. st., živjeli su i drugi hrvatski plemići koji su obnašali različite upravne dužnosti, a plemićki status i pravo na grb obitelji su dobile zbog revnosti u obnašanju tih dužnosti od austrijskog cara-kralja, a naročito su se istaknuli oni koji su obnašali vojničke dužnosti.

Među mnogim plemićima Vinodola bili su upravitelji pojedinih imanja, frankopanskih ili zrinskih, potknežini, kapetani i kaštelani prokulabi mnogih utvrđenih gradova-mjesta u Vinodolu, a te dužnosti su bile nasljedne. Vinodolsko plemstvo pripadalo je hrvatskom donacijalnom plemstvu, a plemstvo s pravom na isticanje grba dobili su od cara-kralja dodjelom plemićke povelje (grbovnice) ili plemićkog lista.

Grb krčkih knezova Frankopana

Zbog čestih napada Turaka s prostora Vojne krajine naseljavalo se dosta stanovništva iz Like, Senja i Modruša, a među njima je bilo i plemićkih obitelji koje su se trajno naselile u Vinodol, a poslije su mnoge plemićke obitelji iz Vinodola odselile u druge krajeve Hrvatske.

Sve te plemićke obitelji ostavile su duboke tragove i spomen, iako su kratko živjele

¹ Potknežin je bio vlastelinov zamjenik, a često se u dokumentima spominje i pod imenom dvornik, a kaštelan ili porkulab je vlastelinski službenik, odnosno upravitelj tvrđave.

na prostoru Vinodola, a to se uglavnom vidi po pridjevima koje su te plemićke obitelji nosile, živeći daleko od Vinodola, npr. " **Vinodolski**", " **de Bribir**", " **Grobnički**" i " **Hreljinski**".

Zato neka ovaj članak o nekoliko plemićkih obitelji Vinodola otrgne od zaborava jedan segment naše povijesti i bude na dar generacijama koje dolaze.

Dešić

ŠTIT: Na kamenom grbu isklesana ptica raširenih krila koja stoji na vodoravno položenoj grani.

NAKIT: Iznad štita isklesana je kacija iz koje raste ptica ista kao u štitu.

PLAŠT: Niz bočne strane štita nalaze se plastično oblikovani svežnjevi lišća.

Ispod u kamenu isklesanog štita nalazi se duži latinski natpis. Kamena ploča s posvetnim latinskim natpisom i grbom nekada se nalazila, po svoj prilici iznad ulaznih vrata kuće Franje Dešića, veleposjednika, a poslije pred kućom obitelji Valjan² u Grobniku. Godina klesanja ove posvetne ploče s grbom i natpisom je 1580.³

Kamena ploča s posvetnim natpisom i grbom Franje Dešića
Natpis na kojem se spominje Franjo Dešić glasi:

*(D)EUS MEVS SPES MEA
VE(N)I: SA(NC)TE SPIRI: TVS: REPLE
TV(O)...
RV(M). CORDA: FIDELI(VM): E. TVI
AMORIS IN (EIS)
IGNE(M): ACCENDE. QVI: PER*

² Ploča je prodana godine 1895. nekadašnjem Narodnom muzeju, a za sve to imamo potvrdu u arhivu Arheološkog muzeja u Zagrebu koji je nastao iz Narodnog muzeja u Zagrebu.

³ Kamena ploča danas se nalazi u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu, gospođa Lada Prister, prof. i muzejski savjetnik iz HPM-a u Zagrebu objavila je tekst i ploču u katalogu: Vlasta Brajković, Grbovi, grbovnice i rodoslovlja, HPM, Zagreb, 1995., 132.-133., slika 224.

*DIVERSITA(TEM).
LINGVARVM.C(V)N(C)TAR(M).
GENTES
VANITATEFIDE(I)CONGREGAST(I)
F(RANCISCVS D(ESIC)H HOC OPVS
F(ECIT FIERI 1580.*

Prijevod natpisa:

Bog moj-nada moja, dođi, sveti duše, i ispuni srca svojih vjernih i zapali u njima oganj svoje ljubavi, koji si skupio po različitosti svih jezika narode u jedinstvu vjere. Ovo djelo dao je napraviti Franjo Dešić 1580.⁴

Pretpostavlja se da je bez obzira na postojeći grb obitelji Dešić nosila neplemički grb jer neznamo za grbovnu povelju o dodjeli plemstva i grba od strane kralja.

Iz teksta samoga natpisa vidljivo je da je natpis u svezi događaja koji se zblio krajem krajem 1580. godine na području Grobnika, pa je Franjo Dešić želio da ovim posvetnim natpisom ovjekovječi ovaj događaj.

Dešići su bili stara vinodolska, odnosno grobnička slobodnjačka plemićka obitelj⁵. Spominju se u Grobniku već u 15. stoljeću, pa pojedine članove ove obitelji nalazimo na istaknutim dužnostima, tj. na posjedima Frankopana i Zrinskih koji su držali i Vinodol pod svojom vlašću, a tada je i Grobnik pripadao Vinodolskoj župi.

Poznat je iz 1416. godine Ivan Dešić koji je obnašao dužnost grobničkog potknežina Sredinom 16. stoljeća svećenik Bernardin kao crkveni velikodostojnik i vikar modruške biskupije zalagao se za popravak bratovštine crkve Svete Marije Tapačke u Grobniku⁶.

Mihael-Mihalj⁷ poznati je vinodolski, bakarski i grobnički kapetan u razdoblju od 1570.-1575. godine, a njegov sin Fran (Franjo) bio je upravitelj svih posjeda Frankopana i Zrinskih, a jedno vrijeme bio je i grobnički i vinodolski kapetan, spomenutu ploču s grbom i natpisom postavio oko 1580. godine u Grobniku.

⁴ Mirko Valentić i Lada Prister, Zbirka kamenih spomenika, II. izdanje, HPM Zagreb, 2002., str. 72. Tekst s latinskog jezika na hrvatski prevela dr. Mirjana Matijević Sokol.

⁵ Vinodol u širem zemljopisnom smislu riječi nekada se protezao i na prostor Grobnika, Trsata i Bakra, dok je današnji Vinodol ograničen samo na prostor vinodolske doline.

⁶ Irvin Lukežić, Grobnički biografski leksikon, Rijeka, 1992., str. 50.

⁷ Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva, XII., 69.

Glavni nadzor nad Grobnikom i Vinodolom vršio je Mihael Dešić u ime knezova Jurja, Krste i Nikole Zrinskih.⁸ Prema darovnom ugovoru grofova Zrinskih, tj. Jurja i Krste iz 1570. godine spomenuti knezovi Dešići dobili su pored darovanih kuća u Grobniku i jedno zemljište u blizini Riječine, a sve su to dobili zbog revnosti u obnašanju svoje službe i predanost obitelji Zrinski. Godine 1580. prefekt Jurja Zrinskog i vinodolski kapetan Franjo Dešić dao je grad Novi knezu Gašparu Frankopan u koji je podijelio slobode stanovnicima Novog⁹. Nikola Zrinski je također Dešićima darovao cisternu Stari dvor i jedno zemljište na Jelenju u blizini crkve Svetoga Mihovila.

Ovu slobodnjačku i posjedničku obitelj na dužnosti upravitelja svih posjeda zamijenio je 1599. godine Ludovik Čikulin koji je doveo na posjede Frankopana i Zrinskih nešto kasnije Bunjevce iz okolice Senja i Like.

Od svećenika Dešića poznat je Bernardin, vikar modruške biskupije, a spomenut je kao javni bilježnik (pisar) u jednom dokumentu kupoprodajnog ugovora.

Dešići su početkom 17. stoljeća napustili područje Primorja, tj. Zrinsko-frankopanske posjede i naseljavaju se u Brinje i Podgorje, tj. na prostor Vojne krajine. U povijesnim dokumentima spominje se Vicko Franov Dešić koji je bio kaštelan-porkulab u Ozlju oko 1624. godine. Dešići su bili stari rod u Brinju podrijetlom iz Grobnika, gdje su bili plemeniti i posjednici. U Brinju su kao veliki posjednici zabilježeni 1486. i 1497. godine, kada je Anž Frankopan držao Brinje pod svojom vlašću. Ubrajamo ih u Podgorju u Primorje među Bunjevcima. Po popisu stanovništva iz 1930. godine u Podgorju je živjelo 11. obitelji Dešića, a u Brodu 4 obitelji.

Hadrović

ŠTIT: U srebrnom polju diva srebrna lava stoje zlatnoj kruni i u prednjim šapama drže srebrnu kulu.

NAKIT: Iz okrunjene zlatne kacige proviruje srebrni lav s dvostrukim repom.

PLAŠT: Srebrni

Hadrovići pripadaju staroj hrvatskoj donacijalnoj porodici, odnosno porodici koja je plemstvo dobila darovnicom nekoga od austrijskih vla-

⁸ Emilij Laszowski, Gorski Kotar i Vinodol, MH Zagreb, 1923., str. 6.

⁹ Darovnica Franje Dešića kojom daruje grad Novi knezu Gašparu Frankopan u, a danas se nalazi u Budimpešti, a prije se nalazila u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Spis je iz Hrvatskog državnog arhiva odnio ban i grof Khuen Hedervary. N. R. A, fasc., 315., broj 16 i Barabas, Codex Zrinianos, II., 563.

dara. Prezime je po svoj prilici nastalo od osobnog imena Andro(grčki ime Andreas sa značenjem muževan ili hrabar) ili od turskog osobnog imena Hajdar, što u prijevodu znači lav.¹⁰

Grb je uzet s pečata Gašpara pl. Hadrovića, a datira iz 1711. godine.¹¹ Ova obitelj je nosila nekoliko plemićkih pridjevaka: **"Vinodolski"**, **"Bribirski"** i **"Gornjovisočki"**¹². Iz spomenuta dva pridjevka "Vinodolski" i "Bribirski" vidljivo je da je ova posjednička i plemićka obitelj bila vezana i za Vinodol, odnosno Bribir.

Postoje razni ogranci ove obitelji, a najpoznatiji ogranak ove obitelji živi u Pušći pokraj Zagreba. Jedan od članova ove plemićke obitelji bio je i zagrebački kanonik i naslovni biskup u Sarajevu stjepan Hadrović. Poznat je Janko pl. Hadrović, javni bilježnik koji je dugo godina službovao u Kalju kod Jaske, a 1895. dolazi u Jelenje, gdje postaje bilježnik i upravitelj novoutemeljene općine. Godine 1897. preselio se u Vojkovac kod Križevaca, gdje je i umro 1909. godine¹³.

Jurjević "od Tulovih Greda" Jurčić i Juričić

ŠTIT: Srebrni štit kosom gredom podijeljen na dva dijela, na gredi se nalazi srcoliki mjesec između dvije šesterokrake zvijezde.

NAKIT: Iznad, na okrunjenoj zlatnoj kacigi, zlatan uspravljen lav isplaženog jezika sa sabljom u desnoj šapi.

PLAŠT: Zlatno-srebrni

Obitelj Jurjević "de Tuol" pripada hrvatskom praplemstvu podrijetlom iz Bosne. Pripadaju skupini Bunjevaca iz roda Vojnića. Ovaj obiteljski pridjevnik uzeli su po lokalitetu-toponimu Tulove Grede na planini Velebitu. Grbovnica i

¹⁰ Petar Šimunović, Hrvatska prezimena; Golden Marketing, Zagreb, 1995., str. 86.-87.

¹¹ Spomenuti pečat s grbom danas se nalazi u Arhivu HAZU u Zbirci pečata Emilija Laszowskog.

¹² Viktor Duišin, Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Kotoru i Vojvodini, Zagreb, 1938., str. 308.-309.

¹³ Irvin Lukežić, nav. dj., str. 87.

plemički list, odnosno ugarsko hrvatsko plemstvo, podijeljeni su 2. rujna 1659. godine plemićima: Stjepanu, Lovri, Šimun i Mariji Jurjević¹⁴. Plemstvo je proglašeno i potvrđeno na Hrvatskom državnom saboru 1661. godine.

Ova obitelj identična je s obitelji Jurčić, a po nekim spoznajama dobila je pridjevak "de Tuol" po bosanskom mjestu Toholj, a ne, kako neki tvrde po lokalitetu Tulove Grede na Velebitu.

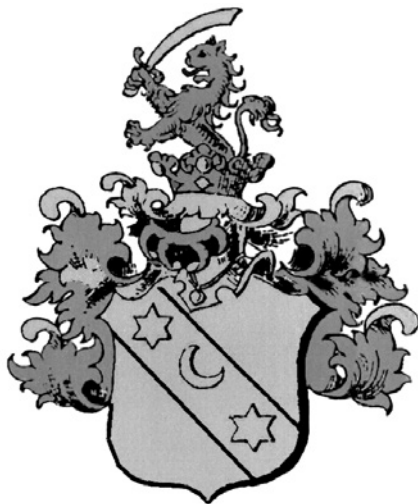
Postoje dvije grane ove obitelji, prva, starija, koja je prešla koncem 18. stoljeća u Slavoniju (Valpovo) i koja je zadržala prezime Jurjević s pridjevkom "de Tuol", i druga, mlađa grana obitelji, koja je ostala u mjestu Prizna i Karlobagu u Podgorju. U Hrvatskom primorju, odnosno u Vinodolu i Senju ista obitelj nosila je prezime Jurčić (Senj) i Juričić (Vinodol-Križišće). Ova obitelj nije u ovim krajevima nosila plemićki pridjevak, niti plemićki naslov, ali je sačuvala tradiciju o pripadnosti hrvatskome praplemstvu i čuvala je uspomenu na svoje plemićko podrijetlo.

Jurčići su bili i stari rod u Ledenicama, a mnoge obitelji Jurčića su se nakon oslobođenja Like od Turaka naselile na ovo novooslobođeno područje. Juričići su u Lici bili pripadnici bratstva Petričević-Hreljac u poznatom hrvatskom praplemstvu obitelji Mogorović-Mogorojević, a i danas u Lici kao spomen na pleme Mogorić postoji selo s istim imenom.

Iz ove obitelji posebno se spominje Ivan koji je imao 4 sina: Juru, Nikolu, Andriju i Antuna.

Od Jure koji je prešao živjeti u Valpovo, gdje je i umro, potekli su sinovi Blaž, Lovro i Matija. Dokaz da ova grana obitelji pripada plemstvu je grbovna povelja izdana u Beču, 18. veljače 1814. godine.¹⁵

U popisu vojne posade utvrde Otočac iz 1551. godine nalazi se ime Pavla Jurjevića. Jurjevići su se održali u vojnoj posadi tvrđavnog naselja Otočac sve do kraja 17. stoljeća. Porodica Jurjević u Otočcu navodi se pod imenom Juršić. Tako je Juraj Jurjević- Juršić bio upravitelj otočke župe od 1701.- 1711. godine, a u njegovo vrijeme župna crkva u Otočcu dobila je novi krov. Jurjevići -

¹⁴ Ivan Bojničić, nav. dj., str. 81., T. 57; Viktor Duišin, nav. dj. str.89. i Enver Ljubović, nav. dj., str. 90.-91.

¹⁵ V. A. Duišin: Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, dubrovniku, Kotoru i Vojvodini, Zagreb, 1938., str. 89.

Juršići ili Jureševci spominju se u povijesnim dokumentima kao stari rod u Nekorićima kod Ostrovice u Lici.

Obitelj Jurjević bila je po protokolu iz 1724. godine upisana u protokol građana grada Senja, a time im je bilo dodijeljeno i senjsko građanstvo. Iz ove plemićke obitelji bio je i Petar Jurjević, srijemski biskup od 1655.-1659. godine. Poznat je i znanstvenik dr. Jurjević-Juršić "de Toul" Josip, pravnik, rođen u Jablancu 5. veljače 1785. godine. Nosio je pridjevak "De Toul" tj. "Od Tulovih greda" na planini Velebit iznad Jablanca njegovog rodnog mjesta. Osnovnu i srednju školu završio je u Karlovcu, filozofiju u Zagrebu i Segedinu, a pravo u Jегru. Bio je profesor na Pravoslavnoj akademiji u Zagrebu i predavao statistiku i radno pravo, a od 1834. godine je sveučilišni profesor u Budimpešti. Kao umirovljenik živio je u Beču, gdje je i umro 1875. godine. Danas u Senju i okolici ima Jurčića, a u Križišću iznad bakarskog zaljeva nalazi se nekoliko obitelji s prezimenom Juričić.

Obitelj Jurjevića živi u Lovincu, Ribniku u Lici, a u Gackoj je, u gradu Otočcu živjelo nekoliko članova obitelji Jurjević. U Podravskoj Slatini je između dva svjetska rata živio predsjednik suda Ivan Jurjević "Toulski", sin dr. Ivana Jurjevića, liječnika iz Dugog Sela.

Bio je oženjen Florom de Both van Ganssooyen, odvjetkom stare nizozemske plemićke obitelji.

Po popisu stanovništva iz 1930. godine Jurjevići su živjeli u Lovincu 3 obitelji, Ribniku 11, Otočcu 2, Garešnici 1, Bjelovaru 1, Brodu 17, Vinkovcima 4, Županji 5, Đakovu 2, Našicama 1, Požegi 1 i Vukovaru 1 obitelj.

Lončarić – Lonczaricz – Loncharich

ŠTIT: U crvenom polju štita dvije valovite sive grede¹⁶ iz desnog dijela štita proviruje oklopljena ruka desnica koja drži sablju krivošiju, a lijevo stoji zlatan lav.

NAKIT¹⁷: Iz okrunjene zlatne kacige proviruje oklopljeni vojnik koji u desnoj ruci drži sablju krivošiju, a u lijevoj zelenu zastavu.

PLAŠT: Zlatno-plav i crveno-srebrn

Svakako se može ustvrditi da je prezime nastalo od očeva zanimanja lončar, pa su se potomci lončara kasnije nazvali Lončarići. Postoji više rodov-

¹⁶ Sive valovite grede u heraldici po međunarodnim heraldičkim pravilima označavaju rijeku.

¹⁷ Enver Ljubović, Grbovi plemstva Like, Gacke i Krbave, Megrad 2003., Zagreb, str. 169.-170; Ivan Bojničić, Der adel von Kroatien und Slavonien, Nürnberg, 1899., str. 104., tabl. 74.

skih zajednica ovoga prezimena koje je rasprostranjeno od Primorja, pa do Podunavlja.

Grbovnica o dodjeli plemstva i grba podijeljena je u Beču 2. siječnja 1747. godine Georgu (Jurju) Lončariću, te njegovom sinu Ivanu. Plemstvo je proglašeno na Hrvatskom državnom saboru 1755. godine. Lončarići su bili stari rod u Rotčoj Vasi, selu u Bužanima, tj. buškoj župi u Lici. Živjeli su na području Malog polja istočno od Kaluđerovaca. Plemeniti ljudi s ovoga područja među kojima su bili i Lončarići pripadali su starom plemenu Stupića, a u samom mjestu bila je i crkva sv. Jelene koja je stajala pod brdom Vršeljkom. U 16. stoljeću spominju se u nekoliko povijesnih dokumenata kao plemeniti ljudi koji su imali velike posjede i svoje kmetove koji su obrađivali zemlju.

U povijesnim dokumentima prezime se prvi put spominje u Modruškom urbaru iz 1486. godine, a 1512. spominju se u Lici, tj. u Bužanima, kao središtu buške župe. Lončarići koji su spomenuti u Modruškom urbaru živjeli su kao plemeniti ljudi u Bosiljevu, gdje su imali svoja imanja. Godine 1540. spominju se i u Bihaću na jednom dokumentu kao članovi stalne plaćeničke vojne posade. U vrijeme bojeva s Turcima mnogi članovi ovoga roda iselili su se u Gradišće (Austrija) i u Sloveniju, gdje i danas žive.

U jednoj ispravi kneza Vuka Krste Frankopana iz 1630. godine spominje se ogulinski građanin Šimun Lončarić. Popis vojnika Ogulina iz 1699. godine bilježi Miku Lončarića¹⁸. U Ogulinsko-modruškoj udolini razvijaju matično rodovsko naselje u Oštarijama, a nastanjeni su i u zaseoku Graba.

Nekoliko obitelji Lončarića živi danas u Senju. Ponajviše ih ima u Selcu, ali i u ostalim gradovima Hrvatskoga primorja.

¹⁸ Salopek Hrvoje, Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Hrvatska Matica iseljenika, MH Ogulin i Centar za kulturu Ogulin, Zagreb, 1999., 237.

Strižić

ŠTIT: Štit je lijevokoso razdijeljen na gornje plavo i donje srebrno polje. U gornjem plavom polju na zelenom brijegu zlatni jelen u skoku, u donjem srebrnom polju na zelenoj podlozi zeleno stablo.

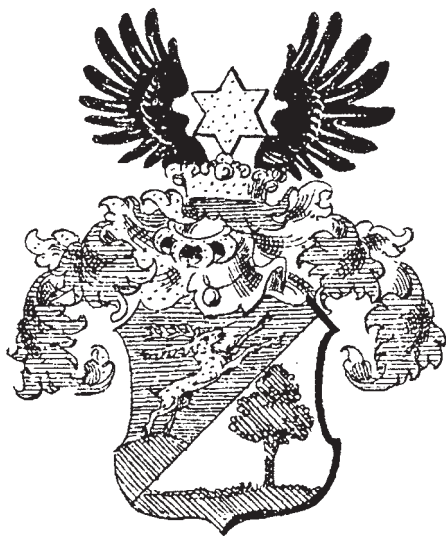
NAKIT: Iznad zlatna okrunjena kaciga, a na njoj između crnih raširenih orlovskih krila zlatna zvijezda šesterokraka.

PLAŠT: Plavo-zlatan s desne strane i plavo srebrn s lijeve strane.

Strižići su vinodolska plemićka obitelj koja je osim Vinodola živjela i u drugim dijelovima Hrvatskog primorja. Obitelj vodi podrijetlo iz lapačke župe u Lici, gdje se smatra da je bila i pradomovina Strižića, koji su se nakon pada Lapačke župe pod Turke tijekom 16. stoljeća zbog sigurnost naselili u Vinodol¹⁹.

Obitelji je plemstvo i grb dodijelila austrijska carica Marija Terezija u Beču 26. kolovoza 1748. godine, a plemstvo i grb je dobio Ivan Strižić, sudac u Požezi.²⁰ Po svoj prilici ovaj rod odnosno obitelj pripada najstarijem hrvatskom praplemstvu, a iz Vinodola su se u 18. stoljeću iselili u Slavoniju u potrazi za boljim uvjetima života, tako da danas u Vinodolu nema pripadnika ove obitelji.

Austrijski car Frano Josip I. dozvolio je da se plemstvo i grb prenese na velikog župana požeške županije Miroslava Špuna Strižića. Miroslav Strižić izvršio je pravo, a veliki župan požeške županije postao je 27. srpnja 1862. godine. Također je bio i zastupnik grada Požege na Hrvatskom državnom saboru.

¹⁹ Marko Atlagić, Grbovi plemstva u Slavoniji 1700.-1918., Čakovec 1982., str. 86.-87.

²⁰ Ivan pl. Bojničić, Der Adel Kroatien und Slavonien, Nürnberg, 1899., str.181., tabl. 126; Hrvatski državni arhiv Zagreb, Sigilla familiae, Sl.S

Suvich (Šuvić)

ŠTIT: Poluokrugli štit je rasčtvoren na četiri polja; u 1. desnom polju polju i 3. donjem lijevom zlatnom polju iz rascjepa izlazi pola crnog orla; u 2. gornjem lijevom i 4. donjem desnom crvenom polju nalazi se zlatan lav sa sabljom krivošijom u desnoj šapi.

NAKIT: Iznad štita iz okrunjene zlatne kacige imeđu raširenih crnih krila izlazi zlatan lav koji u prednjoj šapi drži sablju krivošiju.

PLAŠT: Crno-zlatan s desne strane, a s lijeve crveno-zlatan.

Plemićka obitelj Šuvić vodi podrijetlo iz Bribira, a grbovnicu o dodijeli plemstva i grba podijelila je carica Marija Terezija u gradu Bratislavi 6. kolovoza 1741. godine Franji Suviću i njegovoj supruzi Mariji²¹.

Dodijeljeno plemstvo je Hrvatsko-ugarsko (*Nobilis Hungariae Croatiae ac Slavoniae*)²². To je bila samo potvrda za plemstvo koje je kralj Matija II. dodijelio Franji Suviću i njegovoj djeci Sigismundu, Stjepanu, Barbari, Evi, Marti, Tereziji, Magdalen i Katarini²³. (*Liber Regis XXXIX.*, 113.).

Prigodom dodjele plemstva i grba određen je za obitelj i plemićki pridjevak "de Bribir" ili "od Bribira". Osim Bribira po kojemu su i nosili plemićki pridjevak "de Bribir" nekoliko članova ove plemićke obitelji živjelo je i u gradu Bakru, gdje su pripadali bakarskom patricijatu i obnašali značajne gradske dužnosti u Bakru. Plemstvo je ponovno proglašeno i potvrđeno na Hrvatskom saboru 1744. godine i uvedeno u Protokol proglašenih plemića Hrvatskoga sabora.

²¹ Marko Atlagić, nav. dj., str. 87.

²² Mladen Stojić i Nenad Labus, *Grbovi bakarskog plemstva*, Bakarski zbornik, 2., Bakar, 1996., str. 54.

²³ Hrvatski državni arhiv Zagreb, *Heraldika Croatica-Slavonica*, kutija 1. i Ivan Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899., tabla 125.

Tonković

ŠTIT: U plavom na zelenom brijegu turska glava s turbanom probodena strijelom.

NAKIT: Iznad okrunjena zlatna kaciga na kojoj je u plavo obučena ruka desnica koja drži strijelu.

PLAŠT: Crveno-srebrn i zlatno-plav

Tonković ili Tonkovich s pridjevkom "de Letovanich" doselili su se iz ogulinskog kraja, a pripadaju starom otočkom i vinodolskom rodu²⁴. Plemstvo i grb s grbovnicom podijelio je kralj Rudolf, 21. travnja 1578. godine Jurju Mrezariću, njegovim sinovima Blažu i Matiji i njegovom šurjaku Martinu Tonkoviću "de Letovanich"²⁵. Plemstvo i grb je proglašeno i potvrđeno na Hrvatskom državnom saboru u Zagrebu 1605. godine.

Tonkovići se spominju u poznatom popisu žitelja tvrđavnog naselja Otočac 1644. godine, zajedno s ostalim otočkim obiteljima. Tonkovići su kao iskusni časnici služili u raznim vojnim posadama u Vojnoj krajini. Iz Otočca su se raselili u Brušane, Bunić i Žabice, a Tonkovića ima u Petrinji, Bribiru, Garešnici, Kutini, Vinkovcima, Brodu i Našicama, kao i u ostalim dijelovima Hrvatske.

U Vinodolu Tonkovići danas žive ponajviše u Bribiru i u drugim dijelovima Hrvatskog primorja. Po popisu stanovništva u Kraljevini Jugoslaviji iz 1929. godine Tonkovići su živjeli u Otočcu 60 obitelji, Brušanima 2, Buniću 7, Žabicama 3, Bribiru 10, Petrinji 24, Garešnici 10, Kutini 9, Novskoj 1, Gradišci 3, Brodu 5, Vinkovcima 11, Županji 2, Đakovu 2, Našicama 6, Požegi 1, Miholjcu 3 i Vukovaru 1 obitelj.

²⁴ Ivan Bojničić, 1899., str. 192., Tabl.140., Stjepan Pavičić. Seobe i naselja u Lici, Zbornik za narodni život i običaje (knjiga 41), JAZU, Zagreb, 1962., str. 278. i Enver Ljubović, nav. dj. str. 243.

²⁵ Original grbovnice, tj. grbovne povelje o dodijeli plemstva i grba danas se nalazi u Hrvatsko državnom arhivu u Zagrebu, Zbirka grbova i grbovnica.

Obitelj Ježić (Jessich von Gesseneck ili "od Jaeenka")²⁶

Grb obitelji Ježić iz 1791. godine.

Austrijsko plemstvo podijeljeno je 1791. godine od cara Leopolda II. Krsti Ježiću poznatom senjskom trgovcu i počasnom konzulu grada i države Đenove i Francuske u gradu Senju. Plemstvo i grb dodijeljeno je za zasluge prigodom nabavke i prijevoza žita iz prekomorskih zemalja za vrijeme velike gladi u Primorju tijekom 1787. i 1788. godine. Prema nekim usmenim²⁷ predajama jedan od plemića Ježića sudjelovao je na saboru u Cetinu 1527. godine kada su hrvatski velikaši izabrali austrijskog cara Ferdinanda I. Habsburškog za hrvatskog kralja, a potpis i pečat velikaša Ježića nalazi se i na povelji kojom se potvrđuje taj izbor.

Vinodolska plemićka obitelj koja se po svoj prilici doselila iz Dalmacije krajem 17. ili početkom 18. st., a živjela je u okolici Novog Vinodolskog i Senja. Tijekom 19. st. Ježići se naseljavaju u Žrnovnicu, gdje su obnovili stare napuštene mlinove poznate još od uskočkih vremena, a osim mlinova imali su nekoliko stupa, brodova i jednu tuneru. Razvijaju uvelike trgovinu svakojačkom vrstom roba između Senja i Rijeke, a čak zbog trgovačkih poslova u Žrnovnici u to vrijeme postoji čak i pošta. Poznati su kao dobri i iskusni trgovci, a starinom su vezani za grad Novi Vinodolski. U 19. st. u Novom Vinodolskom je živjelo 18 porodica Ježića, a u 20. st. svega 6 i bilježi se stalni trend pada broja članova ove obitelji. Prezime Ježić spada u drugu kategoriju najstarijih novljanskih prezimena, jer se javljaju zajedno s još nekoliko novljanskih prezimena u Novom Vinodolskom još u 18. st.

²⁶ Grb je objavljen u grbovniku: Megerle von Muhlfield I. G. Österreichisches Adelslexikon 1701.-1820. U obiteljskoj usmenoj tradiciji vezanoj za Ježiće postoji i podatak da je jedan član ove obitelji sudjelovao kao hrvatski plemić na saboru u Cetingu 1527., kada su hrvatski plemići izabrali za svoga kralja Ferdinanda I. iz dinastije Habsburg. Dakako, ovaj podatak ne možemo uzeti vjerodostojnim jer nemamo nikakvog pismenog traga osim usmene tradicije koja se prenosila s koljena na koljena, pa je sačuvana sve do dana današnjega.

²⁷ Ivan Krstitelj Ježić pokopan je u župnoj crkvi Svetog Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom, a na njegovom nadgrobnom spomeniku isklesan je kameni grb.

U knjizi "Stališ duša" župe Novi Vinodolski za razdoblje od 1815. do 1891. godine također se navodi 19 porodica Ježića. U Primorju, pa i šire, gotovo svaka obitelj imala je svoj obiteljski nadimak (špic, špicname ili prišvarak), pa tako često u obiteljima istoga prezimena imamo različitih nadimaka. Ježići iz Novog Vinodolskog su nosili sljedeće obiteljske nadimke: Surini, Surinka, Stanković - od imena Stanimir ili Stanko, Arbić, od osobnog imena Adelbert, Jona, Lozine, Pampići, Padaline i Rajkin. Zbog trgovačkih poslova pojedini članovi ove obitelji živjeli su ili povremeno boravili neko vrijeme i u Senju koji je tijekom 18. i 19. st. bio poznati trgovački grad i grad pomoraca. I danas se u gradu Senju jedna stara zgrada na obali mora koja je nekada bila solni magazin zove zgrada "ex Ježić".

O boravku ove obitelji u Senju tijekom prve polovice 19. st. svjedoči i nadgrobna ploča Marije Ježić s pridjevkom "od Jasenka" iz 1830. godine, a nadgrobna ploča s natpisom na latinskom jeziku danas se nalazi u zavjetnoj crkvi Svete Marije Od Arta u blizini poznatog senjskog kupališta na samoj obali. Isklesana nadgrobna kamena ploča ima oblik srca i uokvirena je kasnobaroknim volutama. U spomenutu crkvu pokapane su samo utjecajne senjske obitelji, a neosporno je da je to krajem 18. i početkom 19. st. u Senju bila obitelj Ježić koja se doselila u Senj iz Novog Vinodolskog.

Iz ove obitelji je i senjsko-modruški biskup Ivan Krstitelj Ježić²⁸, rođen 1746. u Novom Vinodolskom, a umro 1833. godine u Novom Vinodolskom, gdje je i pokopan u novljanskoj katedrali, tj. danas u župnoj crkvi Svetog Filipa i Jakova. Sin je Ivana i Vincencije r. Kabalin, isusovačku gimnaziju završio u Rijeci. Studirao je na Sveučilištu u Grazu uz potporu ujaka Ivana Krstitelja Kabalina, arhiđakona ličko-krbavskog i kasnijeg biskupa senjsko-modruškog. Godine 1771. promoviran je u doktora filozofije i teologije, a za svećenika je zaređen u Beču 1769. godine. Bio je svećenik u Ličkom Novom, a od 1773. postaje župnik i kanonik u Novom Vinodolskom, te 1782. godine postaje modruški arhiđakon. Godine 1788. dodijeljen je kao pomoćni biskup s pravom nasljedstva starom biskupu Piccardiju, a kada je Piccardi umro 1789. godine Ivan Krstitelj Ježić postaje rezidencijalnim biskupom Senjsko-modruške biskupije²⁹.

Poznat je svećenik i profesor Adalbert Ježić³⁰, rođen u Žrnovnici kod Novog Vinodolskog 1912. godine, a zaređen je za svećenika 1935. godine u Strasburgu. Godine 1937. bio je prefekt u Bogoslovnom sjemeništu u Se-

²⁸ Mile Bogović, Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama Senjsko-modruškoj ili Krbavskoj do 1940. godine, Sakralna baština, Senj, 1999., str. 158.

²⁹ Mile Bogović, nav. dj. str. 30.

³⁰ Sličan grb s opisom nalazi se u tekstu "Biskupski grbovi u gradu Bakru, Bakarski zbornik 7., Bakar 2001., str. 8. autora, Nike Cvijetkovića i Josipa Luzera.

nju i docent pedagogike, sociologije i fudamentalne teologije na Teološkom učilištu u Senju. Promoviran je 1939. godine u Parizu u doktora teologije. Bio je vjeroučitelj gradskih škola i duhovnik banske bolnice, te suplent na realnoj gimnaziji u Gospiću. Od 1945. godine bio je profesor na senjskog gimnaziji, a 1952. godine napustio je svećeničku dužnost.

Danas Ježići žive u Novom Vinodolskom, Rijeci, Zagrebu i Bjelovaru.

Obitelj Kabalin "od Ehrenburga" i "Slavingrada"

Obitelj je po svoj prilici podrijetlom iz Italije, a jedna je grana ove obitelji plemićka. Gradu Novom Vinodolskom dali su nekoliko istaknutih kulturnih i javnih djelatnika i svećenika. U Novi Vinodolski su došli iz Senja. Ovo prezime spada u grupu najstarijih novljanskih prezimena, a u povijesnim dokumentima pojavljuje se u prvoj polovici 18. st.

Grbovi obitelji Kabalin-Caballini³¹

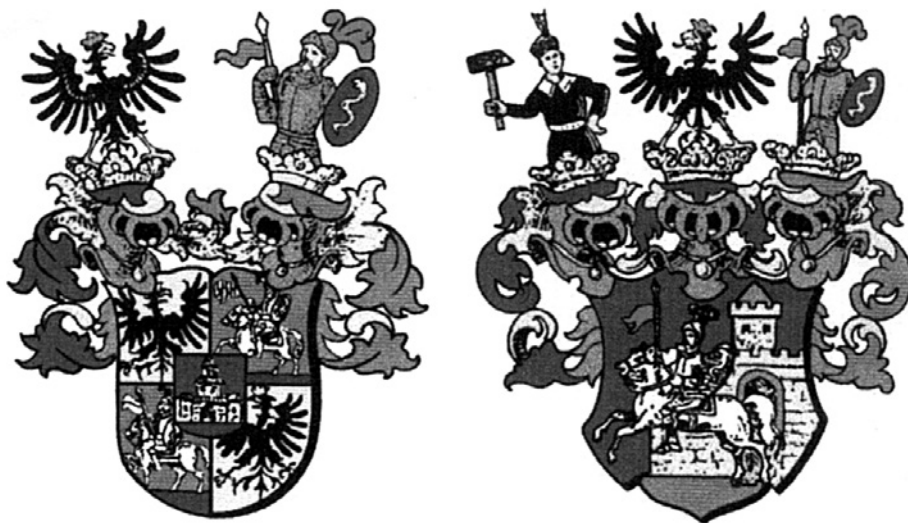
Prezime se u povijesnim dokumentima javlja i u obliku Caballini i Kabalin. Živjeli su i u Senju tijekom 18. stoljeća, a poslije se više ne spominju u gradu Senju. Iz ove obitelji je biskup (Ivan Krstitelj Kabalin)³², svećenik i dr. teologije Ivan Stjepan Kabalin i svećenik Andrija Kabalin koji je studirao teologiju.

Ova plemićka obitelj dobila je plemstvo i grb od carice Marije Terezije 30. rujna 1772. godine. U grbovnoj povelji o dodjeli plemstva spominju se Ivan, Juraj i Nikola Caballini-Kabalin s pridjevkom "od Ehrenburga" i "Slavningrada". Ivan Nikola Kabalin-Caballini završio je teologiju u Beču 1763. godine. Plemstvo su dobili i djeca Jurja Caballinija-Kabalina: Vinko-Ferrius, Marija-Josefa, Marija-Karola, Marija-Theresia i Marija-Anna i Nikolina djeca Ivan i Anton. Plemstvo je potvrđeno 7. svibnja 1802. godine na sjednici Hrvatskoga sabora i uneseno u Protokol o proglašenim i potvrđenim plemićima. Ugarsko plemstvo od kralja Ferdinanda V. u Beču 16. siječnja 1840. godine dobio je Vinko Kabalin-Caballini, supruga Maria-Theresia Collott i djeca Franjo, Anton i Marija.

Jedna grana ove obitelji živjela je u Senju, gdje su pripadali plemićkom staležu i senjskogradskom patricijatu, a austrijsko i ugarsko plemstvo dobili su

³¹ Biskup Ivan Krstitelj Kabali pokopan je u crkvi Svetog Filipa i Jakova, gdje se danas nalazi i njegov nadgrobni spomenik s grbom i natpisom. Portret Ivana Krstitelja Kabalina nalazi se u galeriji portreta senjsko-modruških biskupa u Sakralnoj baštini u Senju.

³² Ivan Bojničić, *Der Adel Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899., str. 25., T. 19. U grbovniku se nalaze dva grba plemićke obitelji Kabalin s opisom, a plemići Kaballini nosili su u plemićkom naslovu dva pridjevka "de Ehrenburg" i "od Slavningrada".

još 1672. godine, a plemstvo je potvrđeno 1755. godine zajedno s uvrštenjem u viteški stalež. U 19. stoljeću u Novom su živjele 23 porodice ove poznate autohtone novljanske porodice, čija je jedna grana obitelji bila plemićka, tj. ona grana obitelji koja se u Novi Vinodolska preselila tijekom 19. st. iz Senja.

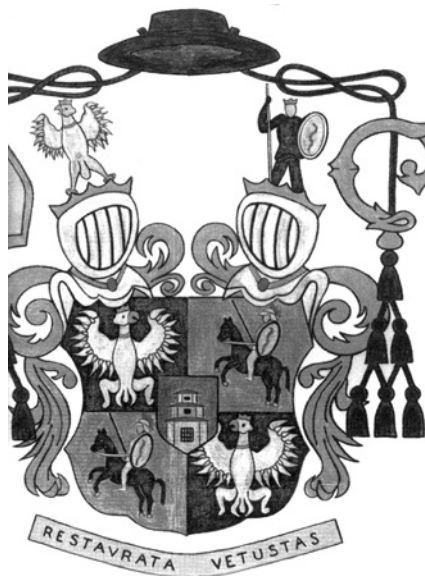
U knjizi "Stališ duža" Župe Novi od 1815. do 1891. godine navode se 23 porodice Kabalina. U 20. st. po popisu stanovništva iz 1948. godine u Novom Vinodolskom je živjelo 15. porodica Kabalina, pa se iz popisa vidi pad broja članova ove stare novljanske obitelji. Kao i većina primorskih obitelji i Kabalini su imali svoje obiteljske nadimke, kao npr: Rudina, Rudinka, Požup, Petrovice, Lene, Leninja, Javor, Javorka, Gačić, Lindarić, Karahe, Šebe, Žižić, Vuna, Poldo i Macuća.

Biskup Ivan Krstitelj Kabalin-Caballini

Rođen je u Novom Vinodolskom 15. srpnja 1716. godine. Za svećenika je zaređen 1739. godine, a nakon toga je studirao pravo i dogmatiku na sveučilištu u Beču. Postao je 1747. godine ličko-krbavski arhiđakon. Bio je član mješovite komisije koja je od 1767.-1769. godine u ime carskog dvora u Beču izradila plan crkvenog preustroja u Karlovačkom generalatu, tj. u Vojnoj krajini. Pravo senjskog biskupa na Liku i Krbavu nisu osporavale samo vojne vlasti, nego i ličko-krbavski arhiđakon Ivan Kabalin. Austrijski car ga je imenovao 30. rujna 1772. godine senjsko-modruškim biskupom, a papa je to imenovanje potvrdio 5. ožujka 1773. godine. Biskupom je bio od 1773. do 1782. godine. Uglavnom je kao biskup boravio u svome rodnom mjestu Novom Vinodolskom, pa je došao u sukob s senjskim kaptolom zbog toga što je više držao do modruškog nego senjskog biskupa u svome naslovu iz lokalpatriotskih razloga, jer je

modruška biskupija i prostorno i po broju stanovnika bila veća od senjske. Kao biskup isticao se u dokazivanju da su senjska i modruška ili krbavska biskupija dvije različite biskupije pod upravom jednoga biskupa.

Za vrijeme cara Josipa II. (1780.-1790.) dolazi do crkvene reorganizacije, pa je došlo i do ukidanja modruške biskupije. Ukinut je i modruški stolni kaptol i svi zborni kaptoli, a ostao je samo senjski stolni kaptol. Područje modruške biskupije Uredbom od 17. lipnja 1782. priključuje se senjskoj biskupiji s jednim kaptolom u Senju i jednom katedralom u Senju. Novi Vinodolski je izgubio kaptolsko i katedralno sjedište modruške biskupije. Jedino što je uspjelo u crkvenoj reorganizaciji biskupu Ivan Kabalinu bilo je to da je spasio naslov modruškog arhiđakona za svoga nećaka, a kasnije biskupa Ivana Krstitelja Ježića. Prije svoje smrti car Josip II. povukao je sve svoje dekrete, pa i dekrete o ukidanju modruške biskupije i

Nadgrobní spomeník biskupa Kabalina. Nalazi se u crkvi sv. Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom desno od glavnog oltara.

modruškog kaptola, ali ipak sve to što je dokinuto njegovim uredbama nikad nije oživjelo, kao npr. augustinski samostan u Rijeci, te pavlinski samostan u Senju, Crikvenici i Novom Vinodolskom.

Biskup Ivan Kabalin-Caballini umro je 25. srpnja 1782. godine, a njegovo tijelo preneseno je iz Senja u župnu crkvu Svetog Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom, gdje je i pokopan. Na biskupskoj časti nasljedio ga je biskup Aldrag Antun Piccardi koji je bio biskup senjski do 1789. godine, kada je umro, a godinu dana prije predao je formalno senjsku biskupiju na upravu nećaku biskupa Ivana Kabalina, Ivanu Krstitelju Ježiću.

Sažetak

Autor istražuje porijeklo i povijest hrvatskih obitelji, pa je za ovu priliku odabrao nekoliko grbova plemićkih obitelji koje su tijekom povijesti živjele na prostoru Vinodola. Uz opise grbova prikazuje njihovo značenje i postanak.

Ovim radom autor prikazuje korijenje čestih obiteljskih loza u našem kraju i njihove su grbove, koje su važni dijelovi vrlo bogate hrvatske heraldike. Donosi kratke prikaze povijesti pojedinih plemićkih obitelji i njihovih najistaknutijih članova. Već sama očuvanost pojedinih obiteljskih prezimena i grbova vrijedan je povijesno-kulturni spomenik.

Ključne riječi

Vinodol, plemićke obitelji, grbovi

Summary **Enver Ljubović**

Some aristocratic families from Vinodol and their coat of arms

The author researches the origin and history of Croatian families and has for this occasion chosen a few coats of arms that were present in Vinodol through the past. Together with the description of these coat of arms the author explains their meaning and origin.

With this paper the author shows the family roots of families in our region as well as their coat of arms that are very important part of a rich Croatian heraldry. It shows short histories of certain aristocratic families and their most eminent members. The fact that these surnames and coat of arms have been preserved is a valuable historic cultural monument.

Keywords

Vinodol, aristocratic families, coat of arms.

Literatura

Mirko Valentić, Kameni spomenici Hrvatske XIII-XIX. stoljeća, KMZ II, Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb, 1969.

Ivan Kukuljević Sakcinski, Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah i javnih i privatnih sgradah itd. u Hrvatskoj, i Slavoniji, Knjižara JAZU-Knjižare dioničke tiskare, Zagreb, 1891.

Emilij Laszowski, Gorski kotar i Vinodol, MH, Zagreb 1923.

Barabas, Codex Zrinianos, II., 563.

Irvin Lukežić, Grobnički leksikon, Rijeka, 1994

Vlasta Brajković, Grbovi, grbovnice, rodoslovlja, KMZ XXVI; Hrvatski povijesni muzej(katalog), 1995., 132.-133.

Mirko Valentić i Lada Prister, Zbirka kamenih spomenika, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2002..

Ivan Bojničić, Der Adel von Kroatien und Slavonien, Nurberg, 1899.

V. A. Duišin, Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini, Zagreb, 1938.

Hrvoje Salopek, Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Hrvatska matica iseljenika, MH Ogulin i Centar za kulturu Ogulin, Zagreb, 1999.

Enver Ljubović, Grbovi plemstva Like, Gacke i Krbave, Megrad, Zagreb, 2003.

Marko Atlagić, Grbovi plemstva u Slavoniji 1700.-1918, Čakovec, 1982.

Mladen Stojić i Nenad Labus, Grbovi bakarskog plemstva, Bakarski zbornik broj 2, Bakar, 1996., str.54.

Stjepan Pavičić, Seobe i naselja u Lici, Zbornik za narodni život i običaje, knjiga 41., JAZU, Zagreb, 1962.

Mile Bogović, Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama senjskoj i modruškoj ili krbavskoj do 1940. godine, Sakralna baština, Senj 1999. god., str. 17.-19.

Josip Sokolić, O prezimenima Novljana iz popisa stanovništva 1948. godine, Novljanski zbornik, knjiga IV., Novi Vinodolski, 2000., str., 390.-392.

Srećko Kabalin-Požup, Zašto se gube domaća novljanska prezimena?, Novljanski zbornik IV., Narodna čitaonica i knjižnica, 2000., str. 393.-397.

Petar Šimunović, Hrvatska prezimena, Golden Marketing, Zagreb, 1995.

Izvori – vrela

Hrvatski državni arhiv Zagreb, Sigilia familiae, Sl. S.

Hrvatski državni arhiv Zagreb, Heraldika Croatica i Slavonica, kutija 1.

Liber regis, XXXIX., 113.

N. R. A., fascikl, 315., broj 16.

Arhiv HAZU, Zbirka pečata Emilija Laszowskog

Liber Regeste XLIX., 208.

Liber Regeste LX., 782,

Liber Regeste LXVI., 111. i 858

Obiteljski fondovi

Autor

Enver Ljubović, Senj, profesor povijesti i latinskoga jezika u Srednjoj školi dr. Antuna Barca u Crikvenici, bavi se heraldikom, objavio više knjiga i članaka iz ovoga područja.